

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มีแนวคิดในการสร้างฐานทางปัญญา เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริการอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า ๗) การศึกษาในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการปรับเปลี่ยนการแข่งขัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบและความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีความหลากหลายนั้นต่างก็ส่งผลกระทบต่อวงการวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบท และโครงสร้างการบริหารของการจัดการศึกษา ภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545” เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 6)

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ความตอนหนึ่งว่า “การให้การศึกษานั้น กล่าวโดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือการสร้างสรรคความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ให้เกิดในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุข เพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้ ตามควรแก่อัตภาพ ผู้ทำหน้าที่ด้านการศึกษาทุกฝ่าย ทุกระดับ ควรจะได้มุ่งทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ นี้ยิ่งกว่าสิ่งอื่น” (สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, 2549, หน้า 88) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 กำหนดว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่าง ต่อเนื่อง มาตรา 9 กำหนดว่า การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับและประเภทการศึกษา
- 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5-6)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ในปัจจุบันดังที่ได้กำหนดว่าการบริหารสถานศึกษาคืองานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะต้องมีความรู้ลักษณะที่เพียบพร้อมด้วยเรื่อง ของศาสตร์และศิลป์ในการบริหารคน บริหารงาน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะมีอำนาจในการตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้านคุณวุฒิและคุณธรรม จริยธรรม เพื่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 7) กล่าวว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัด และการบริหาร สถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ” การเป็นผู้บริหารในยุคนี้กับการเป็นผู้บริหารในยุคก่อน มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ผู้บริหารในยุคก่อนเรามักจะเรียกว่าเป็นผู้นำ (leader) โดยถือว่าผู้นำจะเป็นผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่น ปฏิบัติตามอย่างที่เราต้องการ เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร และผู้ใต้บังคับบัญชาพร้อมที่จะปฏิบัติตาม แต่ในปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนแปลงไป การเป็นผู้บริหารในปัจจุบันต้องอาศัยการยอมรับเต็มใจที่จะปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในความหมายของนักบริหารในปัจจุบัน จึงเน้นย้ำเรื่องของการประสานงาน (coordination) ว่าจะทำอย่างไรให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย สิ่งสำคัญที่สุดคือสมาชิกยินดี และมีความสุขในการปฏิบัติภารกิจนั้น ถ้าหากองค์กรใดก็ตาม มีผู้บริหารที่เป็นนักบริหาร มีการพัฒนาตนเอง เตรียมตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารที่ดีในอนาคต ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่เพียงแต่คุณภาพของตนเท่านั้น แต่ยังเป็น การช่วยพัฒนาคุณภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาและพัฒนาคุณภาพของงานอีกด้วย การบริหารอาจ ใช้การบริหารแบบยึดวัตถุประสงค์ (MBO : Management By Objective) คือ ทั้งผู้บริหารและ

ผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิด และหาแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันได้ ด้วยเหตุนี้แต่ละองค์กรจึงพยายามแสวงหาผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการบริหารที่มีผลงานการบริหารที่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐหรือของเอกชน องค์กรขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ต่างก็ต้องการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็วนำองค์กรอื่นได้ ด้วยเหตุนี้แต่ละองค์กรจึงพยายามแสวงหาผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการบริหารที่มีผลงานการบริหารที่ประสบความสำเร็จจนเป็นหลักประกันของความสำเร็จในการบริหารงานอย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, หน้า 5)

การบริหารโรงเรียนเป็นงานหลักและถือเป็นหัวใจสำคัญ และนับเป็นงานที่มีผลกระทบต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน เพราะสถานศึกษามีหน้าที่จัดหลักสูตรวิธีการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริม เพื่อที่จะพัฒนานักเรียนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศให้มีความรู้และความสามารถ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด และในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ตามทฤษฎีของฮาลปิน (Halpin, 1966, p.18) เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ 1) ภาวะผู้นำด้านมิตรสัมพันธ์ หมายถึง ภาวะผู้นำมุ่งคนเป็นหลัก แสดงออกซึ่งความเป็นมิตร วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา และ 2) ภาวะผู้นำด้านกิจสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ของตัวผู้นำกับสมาชิกในหน่วยงาน มุ่งทำงานเป็นหลัก โดยผู้นำพยายามสร้างรูปแบบที่ดีในการจัดหน่วยงาน สร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสาร และกระบวนการที่ดี

จากรายงานการวิจัยของ มนตรี จุฬาวัฒนชอล (2543, หน้า 36) กล่าวถึงจุดอ่อนของการศึกษา เนื่องจากเป็นเพราะขาดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จากกรายงานการวิจัยของทองหล่อ เดชไชย (2544, หน้า 1) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบริหารงานสถานศึกษาได้ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดทักษะและภาวะผู้นำของผู้บริหาร จากรายงานผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 48-49) พบว่า จุดอ่อนที่สำคัญของการศึกษาคือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และจากการประเมินพฤติกรรมด้านการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 71.40 ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านการเป็นผู้นำ ด้วยเหตุที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานราชการทางการศึกษาหน่วยหนึ่ง ที่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วยบุคลากรที่ต้องมีความรู้หลากหลาย การบริหารงานการศึกษาในสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะความชำนาญ

จากปัญหาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เพ็ญศักดิ์ แจ่มเหตุ (2557) ผู้อำนวยการโรงเรียนนครนายกวิทยาคม กล่าวว่า ปัญหาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ด้านความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน เนื่องจากปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นตลอดเวลา และส่งผลกระทบต่อการศึกษา แต่ผู้นำกลับไม่พัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา ธนิต บุญกิตติเจริญ (2557) ผู้อำนวยการโรงเรียนปราจีนราษฎร์บำรุง กล่าวถึงปัญหาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ปัญหา คือ ผู้นำปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับวิชาชีพ เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ หรือเล่นการพนัน ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในวิชาชีพทางการศึกษา บัวยอน พิมพ์พิพัฒน์ (2557) ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองน้ำใสวิทยา กล่าวถึงปัญหาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ปัญหาด้านการตัดสินใจ เนื่องจากปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่ผู้นำต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อให้กำจัดปัญหาเหล่านั้น แต่ผู้นำบางท่านไม่สามารถตัดสินใจได้ตรงตามเป้าหมาย

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามขอบข่ายของภาวะผู้นำ 5 ด้าน คือ 1) ความเด็ดเดี่ยว 2) ความอ่อนโยน 3) ความมีจิตสำนึก 4) ความมั่นคงในอารมณ์ และ 5) ความเฉลียวฉลาด ตามแนวคิดและทฤษฎีของเบส, และสตอกดิลล์ (Bass, & Stogdill, 1990, อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, หน้า 26-27) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษา สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน เกิดประโยชน์ในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา และบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้วิจัยเชื่อว่าผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 และเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษานในอนาคตต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผู้บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 นำคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา
2. ผู้บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 นำข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเองในด้านภาวะผู้นำต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2557 แบ่งออกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 213 คน ครูผู้สอน จำนวน 3,251 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1,251 คน รวมทั้งสิ้น 4,715 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7, 2557)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite populations) สูตรที่ใช้ในการหาขนาดของตัวอย่างจึงใช้สูตร ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อ้างถึงใน (สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 129-130) เนื่องจากจำนวนผู้บริหารและครูมีจำนวนน้อย จึงกำหนดให้จำนวนผู้บริหารเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรผู้บริหาร ส่วนที่เหลือกำหนดสัดส่วนตามความเหมาะสม ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 369 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 17 คน ครู 254 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา 98 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่

2.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 อายุ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี
- 2) 30 – 40 ปี

3) 41 – 50 ปี

4) สูงกว่า 50 ปี

2.1.3 ระดับการศึกษา

1) ต่ำกว่าปริญญาตรี

2) ปริญญาตรี/เทียบเท่า

3) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.4 รายได้ต่อเดือน

1) ต่ำกว่า 15,000 บาท

2) 15,000 – 30,000 บาท

3) 30,000 บาทขึ้นไป

2.1.5 บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

1) ผู้บริหาร

2) ครู

3) คณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ตามแนวคิดและทฤษฎีของเบส, และ สตอกดิลล์ (Bass, & Stogdill, 1990, อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, หน้า 26-27) ซึ่งมีขอบข่ายภาวะผู้นำ 5 ด้าน ประกอบด้วย

2.2.1 ความเด็ดเดี่ยว

2.2.2 ความอ่อนโยน

2.2.3 ความมีจิตสำนึก

2.2.4 ความมั่นคงในอารมณ์

2.2.5 ความเฉลียวฉลาด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและอำนาจ กระบวนการของการเกลี้ยกล่อม จูงใจของผู้นำที่จะให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติ และการประสานงาน ให้บุคคลอื่นๆ ปฏิบัติตามจนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรทางวิชาชีพที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหาร สถานศึกษา โดยการนำสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ขององค์กร ให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกในด้านความเด็ดเดี่ยว ความอ่อนโยน ความมีจิตสำนึก ความมั่นคงในอารมณ์ และ ความเฉลียวฉลาด ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

ความเด็ดเดี่ยว หมายถึง การบังคับจิตใจตนเองให้อยู่ในความสงบและสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัวในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ความมั่นใจในการกระทำที่ดีที่สุด

ความอ่อนโยน หมายถึง ลักษณะการเห็นใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือ มีอารมณ์ดี และมีความอบอุ่น ตรงข้ามกับคนอารมณ์เสีย ไม่ยิ้มแย้ม และคนเย็นชา ลักษณะบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับด้านนี้ ได้แก่ ความน่ารัก การยอมตามอย่างเป็นมิตร ความต้องการพวกพ้องและความรัก

ความมีจิตสำนึก หมายถึง การระลึกเพื่อควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติใดๆ ด้วยการสำรวมไม่ประมาท ทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น มั่นคง และเกิดประสิทธิภาพ

ความมั่นคงในอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและการทำสิ่งต่าง ๆ

ความเฉลียวฉลาด หมายถึง ความสามารถในด้านความรู้ ความเข้าใจชัดในสิ่งต่างๆ ปัญญาเป็นไปเพื่อความหลุดพ้น ปัญญาเป็นเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเป็นเครื่องนำทาง ปัญญาเป็นเครื่องเห็นแจ้ง ความไม่หลงงมงาย

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการรับรู้ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความเด็ดเดี่ยว ความอ่อนโยน ความมีจิตสำนึก ความมั่นคงในอารมณ์ และความเฉลียวฉลาด

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดในสถานศึกษา สถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

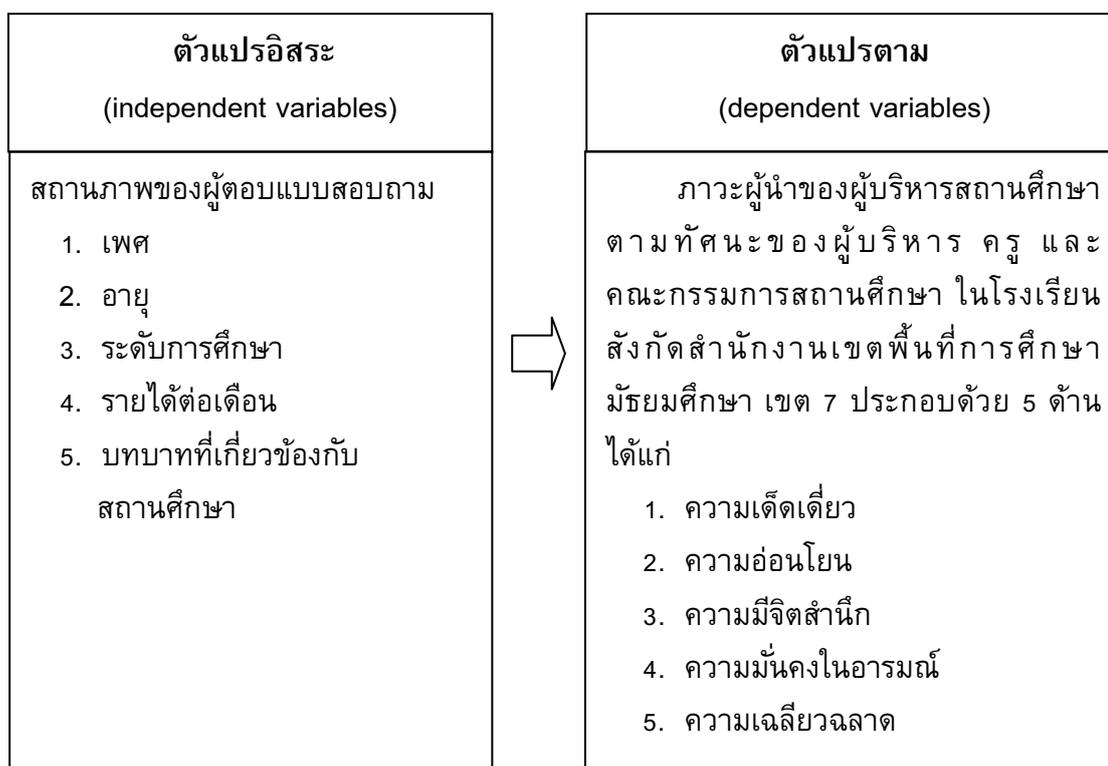
ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 7

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2557

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาของเขตการศึกษาที่ 7 มีหน้าที่ดูแล และบริหารระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดซึ่งครอบคลุม 3 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ที่ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของแบส, และสตอกดิลล์ (Bass, & Stogdill, 1990, อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, หน้า 26-27) ซึ่งจัดรูปแบบภาวะผู้นำเป็น 5 ด้าน ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา